

Надання контролю Розширення можливостей для місцевих дій в Україні

Березень 2023 р.

Автори: Симона Ді Віченц і Елізабет Халлінан

Подяки Особливої подяки за свої поради заслуговують наші рецензенти й партнери: Нільс Карстенсен, Джастін Корбетт, Мандіп Мудхар і Емма Прітчард з організації "Від локального до глобального захисту" (Local to Global Protection); Анжеліка Чепканич і Марина Варбан з "Альянсу громадського здоров'я"; Женя Мудрак і Баняй Саролта з "Угорської екуменічної служби допомоги" (УЕСД); Ванесса Мейнард, Карен Макдоннелл, Майкл Моссельманс, Олівер Пірс і Метью Теббатт із Christian Aid.

Від локального до глобального захисту (ЛГЗ) ЛГЗ працює над зміною гуманітарної системи, сприяючи її суттєвій локалізації за допомогою документування та просування місцевих способів реагування на гуманітарні кризи. ЛГЗ було засновано у 2009 році з метою дослідження способів реагування громад на кризові ситуації. Це дослідження є основою підходу програми реагування потерпілих і громади. ЛГЗ співпрацює з міжнародними, національними та місцевими організаціями заради впровадження цього підходу в гуманітарних контекстах у всьому світі. www.local2global.info/about/

Організація Christian Aid (Християнська допомога) прагне створити світ, де кожен може жити повноцінно й безбідно. Ми є глобальним рухом людей, церков і місцевих організацій, які пристрасно відстоюють гідність, рівність і справедливість у всьому світі. Ми – могутні серцем ініціатори змін і миротворці.

caid.org.uk

Зв'язок із нами

Christian Aid
35 Lower Marsh
Waterloo
London
SE1 7RL
Номер телефону: +44 (0) 20 7620 4444
Електронна пошта: info@christian-aid.org
Вебсайт: caid.org.uk

Зміст

Список абревіатур	
Короткий опис	
Вступ	7
Підтримка колективних дій для виживання, захисту та добробуту	10
Підхід в Україні	12
Досвід АГЗ, пов'язаний із програмою реагування потерпілих і громади	17
Отримані уроки та поточні труднощі	21
Отримані уроки	21
Труднощі	23
Висновки та рекомендації	24
Кінцеві примітки	26

Обкладинка: Наталя отримала енергоощадну плиту за програмою гнучких малих грантів від Угорської екуменічної служби допомоги. УЕСД підтримала місцеву організацію "Молодь Зміївщини", яка, застосовуючи креативність і технології, допомагає сім'ям заощадити на

Список абрєвіатур

АГЗ	Альянс громадського здоров'я
КНС	Комітет із надзвичайних ситуацій
ГМГ	Гнучкий малий грант
УЕСД	Угорська екуменічна служба допомоги
ВПО	Внутрішньо переміщені особи
ЛГЗ	Від локального до глобального захисту
НУО	Неурядова організація
УЛГП	Управління з координації гуманітарних питань
прпг	Програма реагування потерпілих і громади

Короткий опис

У перші тижні війни після вторгнення Росії в Україну звичайні люди, громади, що приймають ВПО, і спонтанно сформовані громадські групи почали першими реагувати разом з іншими місцевими діячами, такими як українські НУО, церковні парафії та волонтери. Ті, хто першими реагував, органічно організували надання гуманітарної допомоги на основі власних ресурсів і мереж, зв'язуючись з однодумцями та місцевими органами влади з метою розширення та масштабування діяльності.

Через рік ці місцеві діячі та групи продовжують робити значний внесок у надання допомоги, хоча отримують лише невелику частину прямого фінансування. Але протягом усієї цієї кризи, як і під час будь-якої кризи у світі, місцеві зусилля придушувалися й ігнорувалися на фоні більш широкої гуманітарної допомоги. Не вистачає не лише підтримки, яка б дала змогу громадським групам реагувати – навіть якщо вони мають найкращі можливості для цього, традиційна система гуманітарної допомоги не залишає місця для зусиль цих волонтерів і не в змозі залучити їх.

Незважаючи на роки реформ, спрямованих на те, щоб місцеві діячі керували гуманітарною допомогою, система створює перешкоди. Люди, які потерпіли від кризи, мають чітке уявлення про ресурси, труднощі й можливості власної громади. Настав час активно підтримувати людей, які інтуїтивно працюють над задоволенням потреб громади в цілому.

Такі підходи, як програма реагування потерпілих і громади (прпг), гарантують, що у громад і громадських груп, які вже реагують, не заберуть повноваження. Ідеї щодо того, як витратити мікрогранти для груп, надходять від громад і окремих осіб, а не диктуються чи стимулюються зовнішніми діячами, такими як міжнародні чи навіть національні НУО. Агентства можуть збільшувати масштаб цих підходів, доповнюючи традиційну гуманітарну допомогу, і брати приклад із місцевих агентств у визначенні територій і осіб, які найбільше потребують підтримки.

Україна не єдина. Хоча це один із прикладів, підхід прпг працював під час багатьох різних раптово виниклих або довготривалих криз. Christian Aid наразі впроваджує прпг у Східній Африці, де криза виникла внаслідок посухи, у Лівані та на Гаїті після землетрусу. Ця програма добре працює скрізь, де характер кризи вимагає реагування за принципом "потрійного зв'язку" з метою задоволення гуманітарних потреб і одночасно розгляду поточних причин, таких як бідність, нерівність і кліматична криза.

Ґрунтуючись на попередній публікації Christian Aid під назвою "Зривання пластиру: поміщення людей у центр гуманітарної системи" та роботі аналогічних агентств у рамках програми "Від місцевого до глобального захисту", ця публікація має на меті висвітлити

трансформаційні підходи з урахуванням потреб громади. У ній описано ці підходи та їхні ключові відмінності, наведено два докладні тематичні дослідження досвіду партнерів, розглянуто проблеми й уроки, а також надано рекомендації для практиків і жертводавців.

Нижче наведено рекомендації для організацій, які діють на місцях і надають пожертви.

1. Жертводавці й посередники мають виконувати зобов'язання відповідно до умов Значущої угоди та збільшувати масштаб прямого фінансування місцевих діячів, включно з механізмами та стимулами для підтримки прпг, щоб залучити якомога більше людей на місці.
2. Сектор, який включає жертводавців, міжнародні та національні НУО, має подолати інстинкт підтримання жорсткого контролю над роботою місцевих організацій і груп. Їм потрібно змінити мислення, щоб надати повноваження та допустити більше гнучкості й непередбачуваності.
3. Жертводавці – як установи, що надають пожертви, так і НУО, що надають гранти – мають перенести центр відповідальності на людей, які впроваджують програми реагування, а також мінімізувати вимоги та скасувати перевірки на найнижчому рівні, щоб підвищити інклюзивність і ефективність реагування на кризи. Поточні структури вимог і перевірок фрагментовані та структуровані навколо жертводавця як центру підзвітності, оскільки він вкладає гроші. Більш орієнтована на людей система реагування передбачає застосування структури вимог і підзвітності, за якої потерпіле населення сьогодні відчує вплив нецільового використання коштів більше, ніж аудиторі через кілька років.
4. Структуру надання гуманітарної допомоги потрібно реформувати так, щоб зосередитися на програмах реагування громади, які не вписуються чітко в рамки секторів. Територіальна координація сприяє залученню місцевих діячів і надає їм право голосу та повноваження приймати рішення. Однак важливим є те, як місцеві діячі взаємодіють із громадою, а такі практики, як гнучкі малі гранти та прпг, дають змогу покращити лідерство, підзвітність і розширити можливості людей під час кризи. Свобода дій відіграє ключову роль у подібних процесах. Ці громадські ініціативи стосуються багатьох секторів і не вписуються в їх рамки. Щоб не пропустити або не підірвати спонтанні місцеві зусилля з реагування, важливо визнати їх існування, створити інклюзивний простір для участі та відобразити роботу у звітах.

Вступ

У перші тижні війни після вторгнення Росії в Україну звичайні люди, громади, що приймають ВПО, і спонтанно сформовані громадські групи почали першими реагувати разом з іншими місцевими діячами, такими як українські НУО, церковні парафії та волонтери. Ті, хто реагував, органічно організували надання гуманітарної допомоги на основі власних ресурсів і мереж, зв'язуючись з однодумцями та місцевими органами влади з метою розширення та масштабування діяльності. Профілі місцевих діячів були різними з відносно невеликою кількістю офіційно зареєстрованих національних НУО, до яких приєдналися понад 1700 місцевих громадських груп, зокрема волонтерів і церковних парафій різного походження.¹

ЗМІ висвітлювали їхні зусилля, фіксуючи історії² про те, як місцеві громадські групи реагували на кризу, спираючись на реальне розуміння потреб і живий досвід, розширюючи свою діяльність і об'єднуючись із сусідніми або іншими групами, коли ці потреби зростали. Одним із прикладів роботи громадських груп є церковні парафії: вони ще до війни виконували значну роботу в громадах, створюючи ідальні та притулки для бездомних, які можна було легко розширити й перепрофілювати заради потреб прибулих переміщених осіб зі сходу України.

Через рік ці місцеві діячі та групи продовжують робити значний внесок у надання допомоги, хоча отримують лише невелику частину прямого фінансування.³ Але протягом усієї цієї кризи, як і під час будь-якої кризи у світі, місцеві зусилля придушувалися й ігнорувалися на фоні більш широкої гуманітарної допомоги. На початку кризи громадські групи почали працювати вже в перші дні, тоді як структури реагування та координації кластерів під керівництвом Управління ООН із координації гуманітарних питань (УКГП) ще не повністю функціонували через три місяці конфлікту. Кластери офіційно не оцінювали місцеві можливості реагування та проводили зустрічі лише англійською мовою, фактично виключаючи місцевих діячів. Міжнародні НУО, які взяли участь у реагуванні, також поглинули щойно зароджені громадські групи реагування, наймаючи місцевих волонтерів і персонал НУО, переспрямовуючи їхню енергію назад до основної структури надання гуманітарної допомоги та способів роботи за принципом "зверху вниз".⁴ Групи реагування намагалися підтримати деякі з найбільш потерпілих місцевостей, таких як Буча й Ірпінь, тоді як міжнародні агентства зіткнулися з проблемами безпеки та відповідності вимогам і не змогли знайти достатньо місцевого персоналу. Навіть створення системи реєстрації та надання базової допомоги на рівні домогосподарств зайняло неприпустимо багато часу – чотири місяці. Проблеми з охопленням віддалених районів, суворими критеріями та

Громадська група визначається як незгуртована група людей зі спільними інтересами. Це можуть бути зареєстровані або незареєстровані організації, такі як футбольний клуб, церковна парафія, книжковий клуб або група сусідів.

затримками виплат тривали до кінця літа, після чого сім'ям запропонували лише по 75 доларів на місяць, що надзвичайно мало з огляду на високу інфляцію.⁵ За даними організації Ground Truth Solutions, **люди найбільше потребують грошової допомоги**, а 89% осіб, які її отримали, сказали, що підтримка була недостатньою.⁶

Незважаючи на роки реформ, спрямованих на те, щоб місцеві діячі керували гуманітарною допомогою, система створює перешкоди. У документі **Дослідження реагування на COVID-19** підкреслюється, що волонтерство було основою взаємодопомоги та колективних дій, і волонтери пропонували не лише свій час, але й фізичний простір, гроші, їжу й інші ресурси.⁷ В Україні, як і всюди під час гуманітарних криз, люди самі першими реагували на події зі спільним почуттям людяності та солідарності.⁸ Однак не вистачає не лише підтримки, яка б дала змогу громадським групам реагувати – навіть якщо вони мають найкращі можливості для цього, традиційна система гуманітарної допомоги не залишає місця для зусиль цих волонтерів і не в змозі залучити їх.

Люди, які потерпіли від кризи, мають чітке уявлення про ресурси, труднощі й можливості власної громади. Вони здатні задовольнити короткострокові потреби, одночасно розглядаючи довгостроковий розвиток і врегулювання локальних конфліктів. Настав час активно підтримувати людей, які інтуїтивно працюють над задоволенням потреб громади в цілому. Настав час для жертводавців, у тому числі для НУО, що надають гранти, делегувати повноваження та зробити крок назад, щоб дозволити громадам самостійно керувати. Настав час змінити кластерну систему на підхід, який уможливує цілісне багатосекторне реагування за принципом "потрійного зв'язку", а також передбачає фінансування й підтримку лідерства місцевих діячів.⁹ Настав час для жертводавців і НУО переписати правила відповідності вимогам і передати відповідальність громадам, звівши до мінімуму вимоги й перевірки на найнижчих рівнях, щоб підвищити інклюзивність і ефективність реагування на кризи.¹⁰

Такі підходи, як програма реагування потерпілих і громади (прпг), гарантують, що у громад і громадських груп, які вже реагують, не заберуть повноваження. Мікрогранти в поєднанні з підзвітністю, навчанням на практиці, зміцненням потенціалу та зосередженням на покращенні керованих громадою процесів, дають змогу громадським групам швидко задовольняти потреби, які вони бачать, і використовувати можливості у своїх громадах так, щоб заохочувати інклюзивне розширення масштабів підтримки. Прпг відрізняється від традиційних індивідуальних чи групових програм із надання грошової допомоги тим, що вона ґрунтується на аналізі громадами своїх можливостей і недоліків. Ідеї щодо того, як витратити мікрогранти для груп, надходять від громад і окремих осіб, а не диктуються чи стимулюються зовнішніми діячами,

Потрійний зв'язок Зв'язок – це політична концепція в секторі допомоги, яка загалом розуміється як міцніша співпраця, координація та взаємозв'язки між діячами у сферах співробітництва заради розвитку, гуманітарна діяльність і розбудова миру, а також згуртованість залучених агентств.

такими як міжнародні чи навіть національні НУО. Агентства можуть збільшувати масштаб цих підходів, доповнюючи традиційну гуманітарну допомогу, і брати приклад із місцевих агентств у визначенні територій і осіб, які найбільше потребують підтримки.

Ґрунтуючись на попередній публікації "Christian Aid" під назвою "Зривання пластиру: поміщення людей у центр гуманітарної системи", яка закликає діячів у сфері гуманітарної допомоги й розвитку інвестувати в стійкість громади під час кризи та перед нею, ця публікація має на меті висвітлити трансформаційні підходи з урахуванням потреб громади, серед яких програма реагування потерпілих і громади та гнучкі малі гранти. У ній описуються ці підходи та їхні ключові відмінності, указуються можливості для відмови від наявних традиційних програм із надання грошової допомоги. Тут наведено два докладні тематичні дослідження досвіду партнерів і їхніх громадських мереж, які впроваджували ці підходи на місцях протягом перших шести місяців війни в Україні. У публікації розглядаються труднощі, виявлені цими тематичними дослідженнями, і отримані уроки, які будуть критично важливими для агентств, що застосовують цей підхід. Нарешті, тут надано рекомендації для практиків і жертводавців.

Нижче: Реконструкція будинку – прибрана та зруйнована будівля. Кілька сіл у Бучанському районі на Київщині були зруйновані обстрілами. Партнер АГЗ "Громадський промінь майбутнього" організував безкоштовне надання будівельних інструментів і матеріалів членам громади для відновлення їхніх будинків. (Автор фото: "Конвіктус Україна")

Підтримка колективних дій для виживання, захисту та добробуту

Гуманітарна діяльність Christian Aid в усьому світі зосереджена на зміцненні стійкості громади в різних ситуаціях: від раптово виниклих до довготривалих криз.¹¹ Дослідження показали, що для потерпілого від кризи населення стійкість означає "мати навички та здатність піклуватися про себе, а також знати, як і куди звернутися по допомогу, коли це потрібно".¹² Ці дослідження надають переконливі докази того, що гуманітарні організації мають підтримувати спонтанні громадські ініціативи, започатковані самими людьми заради задоволення власних потреб у цілому і сприяння взаємодопомозі.

Організація "Від локального до глобального захисту" (ЛГЗ) випробувала та спільно з національними діячами розробила підхід програми реагування потерпілих і громади, щоб підтримати зміцнення стійкості громад. ЛГЗ – це ініціатива працівників у сфері гуманітарної допомоги й активістів, які прагнуть суттєвого делегування повноважень і засобів місцевим і національним діячам під час кризових ситуацій.¹³ Визнаючи, що потерпілі від кризи люди є першими й останніми, хто реагує на кризу, підхід прпг потрібно адаптувати до кожного конкретного контексту та постійно коригувати з часом. Прпг має на меті "збільшити масштаб, вплив і рушійну силу ініціатив потерпілих від кризи людей, щоб вони могли допомогти одне одному гідно вижити, зміцнити добробут громади та почати усунення першопричин уразливості". Прпг доповнює інші способи надання основної гуманітарної допомоги, а також втручання місцевих органів влади, підтримуючи та зміцнюючи наявні цілісні ініціативи місцевого населення, яке потерпіло від кризи. У прпг слово "потерпілі" використовується для позначення людей, які переживають кризу.

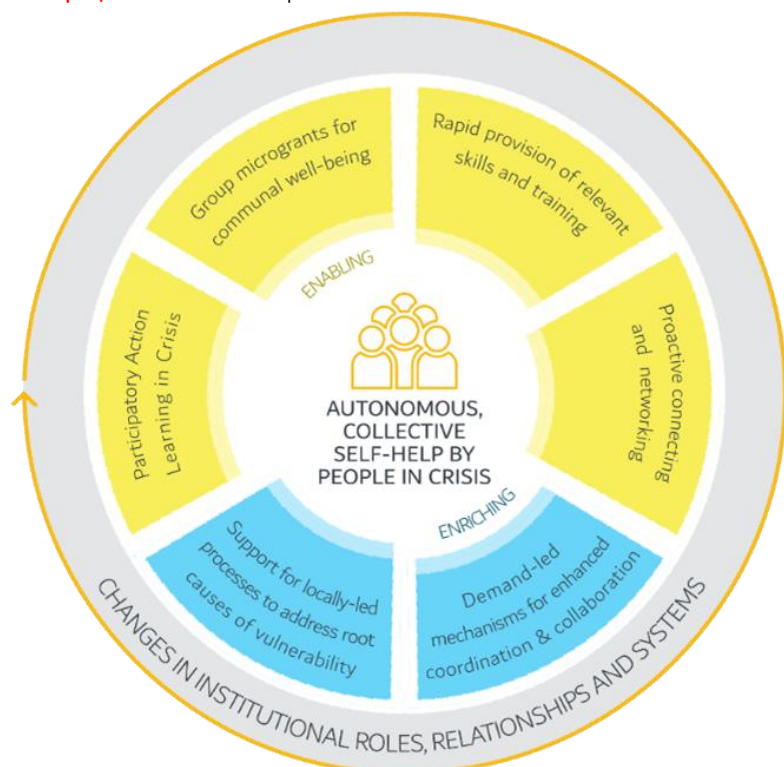
"Програмне забезпечення" в рамках прпг, задіяне в процесі надання мікрогрантів ("апаратному забезпеченні"), включає оцінювальне вивчення, мінімізацію шкоди, навчання на досвіді, спілкування та налагодження зв'язків – усе це інтегровано в інструментарій прпг та способи роботи місцевих НУО. Місцева НУО, яка надає мікрогранти та часто називається допоміжним агентством, працює разом із групами в громаді, щоб розробити інклюзивний процес надання мікрогрантів. У процесі розглядаються прийнятні на місцевому рівні заходи, які забезпечують підзвітність і мінімізують конфлікт і негативний вплив незбалансованих структур влади. Ідеї громади потім фінансуються за рахунок мікрогрантів і реалізуються громадськими групами. Допоміжне агентство виконує наставницьку та підтримувальну роль, зміцнюючи потенціал груп відповідно до мети їхніх ініціатив.

Абревіатура прпг навмисне пишеться лише малими літерами. Спосіб написання має відображати відкриту природу процесу, оскільки він не є власністю чи розробкою жодного агентства. прпг не є готовим планом дій. Натомість його може взяти на озброєння будь-яке агентство, яке надихається цими принципами, але його потрібно адаптувати до кожного контексту, де він використовується.

Навчання на досвіді (або навчання в реальному часі на власних діях) є центральним для прпг. Це дає змогу швидко коригувати й (або) покращувати найближчі плани та заходи, роблячи цей процес гнучким, адаптивним, реактивним, негайним і доречним. Важливим є середовище, яке заохочує й уможлиблює колективне навчання. Усі члени групи (і ширшої громади) мають важливі знання та досвід, практичне застосування яких може сприяти стійкості групи та громади. Допоміжне агентство відіграє проактивну роль у залученні громадських груп до важливого навчання, а також у спілкуванні з відповідальними особами й іншими організаціями, посилюючи координацію, структури та рішення на місцях.

Christian Aid й інші аналогічні організації в рамках ініціативи ЛГЗ, зокрема "Данська церковна допомога" (Danish Church Aid, DCA), "Благодійна церква Швеції" (Act Church of Sweden), "Робота екосистем для значної користі" (Ecosystems Work for Essential Benefits, ECOWEB) і "Молодіжна християнська спілка східного Єрусалиму" (East Jerusalem YMCA), упроваджують прпг разом із партнерами та громадами з 2016 року в різних місцях, таких як Філіппіни, Кенія, Ізраїль і окупована палестинська територія, включно із сектором Гази,¹⁴ М'янма, а нещодавно – на Гаїті¹⁵ та в Лівані.¹⁶ Громади та партнери побачили переваги прпг в реагуванні на різноманітні кризи й виклики на кшталт хронічної бідності, природних небезпек, ескалації чи затягування конфліктів і переміщення населення.

Ілюстрація 1. Компоненти прпг

Керівні принципи прпг

1. Громади першими й останніми реагують на кризу.
2. Те, як зовнішні діячі взаємодіють із людьми в кризовій ситуації, впливає на їхню поведінку та реакцію.
3. Усі громади мають багато знань, навичок й розуміння, щоб реагувати на кризу та довгострокову вразливість.
4. Маючи шанс, громади реагують на кризи цілісно, не зважаючи на розбіжності в гуманітарних питаннях і розвитку та прагнучи довгострокової стійкості.
5. Реагування на місцевому рівні може бути набагато швидшим і рентабельнішим, ніж гуманітарне втручання.
6. Зміцнення психосоціального добробуту має вирішальне значення для відновлення.
7. Реагування на кризу посилюється, коли жінкам та історично маргіналізованим групам також надається нагода бути лідерами.
8. Для місцевої діяльності й підзвітності потрібні відчуття причетності та взаємна довіра на місцях.
9. Інновації та навчання вимагають середовища, у якому можна не боятися невдач.
10. Соціальні зв'язки та згуртованість посилюють реагування та стійкість у кризовій ситуації.

Джерело: ЛГЗ

Підхід в Україні

Гуманітарна діяльність Christian Aid в Україні зосереджена на розширенні можливостей місцевого реагування на кризу. Ми закликаємо наших партнерів перейти від консультування потерпілих у кризі людей до підтримки, яка дасть цим людям змогу взяти на себе відповідальність за виконання своїх дій. В Україні була велика кількість громадських волонтерських і місцевих релігійних ініціатив, які реагували з перших днів вторгнення, а також значне гнучке фінансування, доступне завдяки зверненню Комітету з надзвичайних ситуацій (КНС). Ці умови сприяли впровадженню та розширенню двох підходів, які Christian Aid запропонувала партнерам протягом перших шести місяців реагування: гнучких малих грантів (ГМГ) і прпг. Обидва ці підходи мають на меті доповнити, а не замінити традиційну гуманітарну допомогу.

Багато співробітників наших партнерів, особливо місцеві українці, ніколи раніше не працювали в гуманітарній сфері. Їм довелося дуже швидко вивчати основи гуманітарної допомоги та підходу прпг. Christian Aid мала збалансувати те, що вони можуть зробити, з тією підтримкою, яка їм потрібна.

На початку кризи Christian Aid співпрацювала з двома міжнародними НУО та сестринськими агентствами АСТ, що працюють в Україні й Угорщині, – "Угорською екуменічною службою допомоги" (УЕСД) і "Допомогою угорської реформованої церкви" (ДУРЦ) – через організацію НЕКС-EPER / "Швейцарська церковна допомога" (НЕКС-EPER). Через два місяці до них приєдналася місцева українська НУО "Альянс громадського здоров'я" (АГЗ), яка реагувала на лінії фронту в східних і південних регіонах України.

Christian Aid та партнери працювали разом над визначенням найбільш прийнятних підходів для підтримки спонтанних ініціатив у їх контексті відповідно до структури, культури роботи, географічного зосередження й досвіду партнерів. З огляду на ці міркування, кожен партнер застосував дещо відмінний підхід. УЕСД та ДУРЦ/НЕКС-EPER доповнили свою поточну роботу власною мережею з ГМГ. АГЗ надав субгранти своїй великій мережі партнерів, кожен із яких застосував підхід прпг, щоб отримати пропозиції від місцевих неофіційних громадських груп, таких як внутрішньо переміщені особи (ВПО), які проживають у спільному просторі.

Нижче: Віктора Олексійовича Золотова евакуювали з дому в Харкові до реабілітаційного центру, який перепрофільовано під помешкання для понад 400 внутрішньо переміщених осіб. Партнер АГЗ "Будуємо майбутнє разом" запустив прпг, спрямовану на задоволення базових потреб, зокрема надання Віктору Олексійовичу сучасного інвалідного візка, щоб він міг продовжувати викладати музику для місцевих дітей і евакуйованих людей. (Автор фото: "Будуємо майбутнє разом")

Гнучкі малі гранти (ГМГ) – це механізм швидкого реагування через виділення малих грантів із несуворими вимогами, що має на меті фінансування місцевих і національних НУО, офіційних громадських організацій, зареєстрованих професійних асоціацій і парафій, які надають послуги нужденним людям. Про ГМГ можна легко звітувати через кластерну систему відповідно до наданої послуги. ГМГ – одна з цілісних інновацій для програм із надання грошової допомоги у складі організації гуманітарної підтримки, що забезпечує гнучкість, а також підзвітність перед жертводавцями й вищими інстанціями. Хоча ГМГ можуть входити до гуманітарної структури, їхній багатосекторний характер означає, що є труднощі з координацією. Виконавці заздалегідь не знають, які типи робіт виконуватимуться в кожній місцевості, тому цей підхід більш прийнятний для системи координації за територіями, а не за секторами.

Як зазначено в таблиці 1, є важливі відмінності між ГМГ та процесом надання мікрогрантів у рамках прпг. Прпг – це більш трансформаційний підхід, оскільки повноваження й ініціатива передаються в руки потерпілих, але ГМГ також мають сильні сторони на ранніх етапах гуманітарного реагування, оскільки їх можна швидко надати та підтримати наявний потенціал місцевих організацій. УЕСД виявила, що з часом місцеві організації почали швидше подавати заявки на отримання грантів, оскільки вони вивчили цей процес. Також до їхньої мережі приєдналося більше організацій, яким стало відомо про можливість отримати ГМГ. З операційної точки зору перехід до прпг відносно простий, якщо агентство має потенціал і готовність надавати ГМГ. Однак це передбачає зміну мислення – потрібно повернути владу громадам і дозволити їм керувати.

Таблиця 1. Порівняння прпг й ГМГ

	Мікрогранти прпг	Гнучкі малі гранти
Що здебільшого є підставою?	Ідеї, засновані на можливостях і (або) недоліках	Надання послуг на основі потреб і (або) готовності
Хто генерує ідеї?	Окремі особи, групи	Місцевий діяч, який надає послуги
Сума гранту	До 5000 доларів США, зазвичай 1500–3000 доларів США	Понад 5000 доларів США, може становити 10 000–20 000 доларів США
Хто приймає рішення?	Відбіркова комісія з місцевим представництвом	Міжнародна або місцева НУО
Виконавець заходів	Група осіб (зареєстрована чи незареєстрована)	Місцеві діячі, які виконують послугу
Підзвітність	Горизонтальна (здебільшого на рівні громади)	Вертикальна (постачальник послуг підзвітний фінансовому агентству місцевої чи міжнародної НУО, а та, у свою чергу, – жертводавцям)
Звітність	Орієнтація на результат, групи звітують перед місцевою НУО	Орієнтація на продуктивність, постачальники послуг звітують перед місцевою НУО, а та, у свою чергу, – перед міжнародною НУО

Досвід УЕСД та ДУРЦ/НЕКС-ЕРАЕР щодо ГМГ

УЕСД та ДУРЦ/НЕКС-ЕРАЕР застосовували цей метод надання грошової допомоги з метою підтримки своїх мереж місцевих парафій і місцевих партнерів НУО, які вже надавали допомогу ВПО й біженцям. За перші шість місяців кризи (до кінця серпня 2022 року) **ці дві організації та їхні мережі виплатили 41 ГМГ в Угорщині та 73 в Україні (більшість на заході), надавши послуги 39 036 особам на загальну суму 584 877 фунтів стерлінгів.** Цей метод добре спрацював для УЕСД та ДУРЦ/НЕКС-ЕРАЕР, оскільки їхні мережі місцевих НУО та парафій уже надавали послуги, які можна було негайно спрямувати на задоволення потреб переміщених людей.

Оскільки це був новий спосіб роботи, на початку надання ГМГ серед персоналу партнерів спостерігався певний скептицизм. Членам персоналу, які мали більше досвіду традиційної практичної діяльності з надання допомоги, було важко застосувати новий підхід під час збільшення масштабів своєї основної допомоги. Проте невдовзі всі учасники визнали, що цей підхід був дуже цінним у перші місяці кризи, оскільки внаслідок його застосування децентралізовано, швидко й ефективно підтримку отримали люди, які її потребували. На другому етапі подання заявок до КНС (вересень 2022 р. – серпень 2023 р.) УЕСД й ДУРЦ/НЕКС-ЕРАЕР прагнуть підтримати свої парафії та місцеві НУО, доповнивши ГМГ за рахунок прпг, щоб поглибити аспект ініціативи громад у реагуванні. Це важлива реформа для організацій і їхніх партнерів.

Процес УЕСД й ДУРЦ/НЕКС-ЕРАЕР щодо надання ГМГ був простим з погляду вимог і мав перевагу завдяки швидкості та гнучкості в динамічному контексті. За законодавством України отримувати гранти таким способом мають право лише зареєстровані організації. Максимальна сума грантів може становити 20 000 євро, а місцеві НУО та парафії повинні звітувати про використання коштів не лише перед УЕСД й ДУРЦ/НЕКС-ЕРАЕР, а й перед місцевою владою. Гранти розглядаються як безумовна грошова допомога, і парафії та місцеві НУО в мережах УЕСД й ДУРЦ/НЕКС-ЕРАЕР подавали заявки на фінансування з коротко викладеними проектними пропозиціями в простому форматі. Після розгляду та схвалення підписано договір, у якому визначено вимоги до звітності. Знайти правильний баланс між швидкістю та підзвітністю в бюрократичній культурі Східної Європи було нелегко.

У перші дні, коли ми спільно вивчали найкращі шляхи руху вперед, інколи доводилося чекати, доки місцеві НУО заповнять складні договори та пройдуть перевірки, що сповільнювало процес надання грантів. Завдяки розміру гранту, наявним раніше відносинам з УЕСД й ДУРЦ/НЕКС-ЕРАЕР і безумовності грошової

допомоги додаткова перевірка одержувачів гранту не знадобилася. Виплата грошової допомоги місцевим НУО/парафіям можлива там, де закінчується фінансова звітність перед жертводавцями. Усі ці елементи дозволили УЕСД й ДУРЦ/НЕКС швидко виплатити парафіям гранти для надання послуг ВПО.

ГМГ були функціональним втручанням, яке дало змогу виплачувати кошти громадським групам на обласному (провінційному) рівні, щоб вони могли надавати послуги переміщеному населенню та задовольняти його основні потреби. Їх можна вважати "заснованими на пропозиції", оскільки НУО пропонує втручання, спираючись на своє розуміння потреб, а не на думку потерпілого від кризи населення. Парафії та місцеві НУО мали певний потенціал, який вони використовували там, де вважали корисним для ВПО. Діяльність і послуги, підтримані ГМГ, включали: надання притулку для ВПО в церквах, створення кухонь для забезпечення їжею, роздачу гігієнічних наборів, організацію дитячих літніх таборів або курсів мистецької терапії для психосоціальної підтримки, проведення реабілітаційних заходів для дітей з обмеженими можливостями. У перші дні кризи парафії швидко реагували завдяки власним фінансовим ресурсам і волонтерам. Їхні дії були ефективними й результативними та великою мірою ґрунтувалися на солідарності та співчутті.

ГМГ були добре сприйняті. Вони поповнили виснажені ресурси парафій і місцевих НУО, не порушивши наявний робочий процес або способи роботи, оскільки спиралися на те, що вже робилося. Але вони дали парафіям і місцевим НУО впевненість у тому, що їхня робота була хорошою й корисною, таким чином підвищивши рівень самооцінки та відданості членів цих організацій. Послугами, які надавали парафії та місцеві НУО, керували волонтери з обмеженими ресурсами. Тому надходження ГМГ не лише уможливило подальшу підтримку, але також дало УЕСД, ДУРЦ/НЕКС-EPER та Christian Aid чудову нагоду покращити стандарти безпеки, інклюзивності, підзвітності й створити систему скарг і відгуків. Крім того, їхні пункти обслуговування надали чудову можливість поділитися життєво необхідною інформацією з ВПО та біженцями.

Значні суми грошей, розподілені протягом шести місяців, демонструють, що ГМГ можна використовувати як передову лінію реагування в перші дні надання гуманітарної допомоги. Уявіть вплив, якби вся система допомоги так само спиралася на цей тип місцевого колективного підходу та надавала необмежену грошову допомогу (багатоцільову або для захисту), завдяки якій можна було б задовольнити базові потреби наявних систем соціального захисту.

"Деякі конгрегації в березні – травні пропонували свої приміщення як тимчасові притулки, [і] гроші [було] використано на [їх] ремонт, [і їх] тепер можна легко перетворити на притулки, [а також] на громадський простір. Біженці, які оселилися в сусідньому районі, повертаються до [своїх попередніх] тимчасових притулків як до місць зустрічі місцевих біженців і місцевої конгрегації. [У результаті] сформувалося більше мереж людей, [вони можуть] знайти роботу, дехто отримав допомогу від мереж людей, які не були пов'язані між собою до кризи".

Координатор ДУРЦ

Досвід АГЗ, пов'язаний із програмою реагування потерпілих і громади

Через два місяці після початку війни Christian Aid налагодила нове партнерство з київською організацією АГЗ з метою впровадження прпг. АГЗ координує мережу НУО, які працюють у сфері громадського здоров'я у всій Україні. Оскільки місцеві НУО вже існували, вони реагували у прифронтових районах, до яких більшість міжнародних НУО не можуть або не хочуть дістатися. Протягом двох десятиліть АГЗ лікує людей, які живуть із ВІЛ і туберкульозом, а також підтримує вразливі та маргіналізовані громади в Україні. Оскільки діяльність АГЗ охоплює значну територію, на початку війни до нього звернулися жертводавці, які опікуються здоров'ям людей. Однак фінансування пропонувалося на надто важких умовах. В АГЗ вважали, що пропозиції жертводавців були надто жорсткими з огляду на діяльність і перешкоди для виконання умов і не відповідали мінливому й непередбачуваному контексту. Christian Aid за підтримки КНС запропонувала гнучке фінансування та підхід прпг, який резонував діяльність АГЗ. В АГЗ зрозуміли, наскільки прпг буде відповідати їх способам роботи та прагненням, і з ентузіазмом прийняли цей підхід.

АГЗ надав субгранти своїй великій мережі партнерів, кожен із яких застосував підхід прпг, щоб отримати пропозиції від місцевих неофіційних і офіційних громадських груп. Це добре спрацювало для АГЗ. Як мережа українських НУО, які вже міцно стоять на ногах і налагодили зв'язки з громадами, вони можуть легко інформувати людей про процес прпг від самого початку. Одержувачі мікрогрантів були дуже різними. Наприклад, серед них є групи ВПО, громадські групи, що працюють на лінії фронту, а також церковні групи, що підтримують людей, які прибувають у їхні міста.

Нижче: Громадська група в партнерстві з АГЗ на чолі з місцевим лідером Людмилою Андреевою за підтримки місцевої організації "Сподівання" створила громадську пральню з метою покращити житлові умови та надати громаді, до якої наразі входять корінні мешканці й новоприбулі ВПО, проект для спільної роботи.

"[Цей спосіб роботи] дав нам змогу відійти від діяльності, пов'язаної з ВІЛ, і займатися гуманітарною діяльністю, де це необхідно... здається, що все буде працювати [як мінігрантова ініціатива],

АГЗ з бюджетом 296 456 фунтів стерлінгів за чотири місяці вдалося надати 97 мікрогрантів місцевим групам у 18 областях, охопивши загалом 52 550 осіб. Ці ініційовані громадою заходи доповнювали їхню поточну роботу із забезпечення їжі, захисту, укриттів, мобільних медичних послуг і евакуації для людей, які постраждали від війни, зокрема в районах активних бойових дій.

АГЗ розподілив кошти порівну між своїми 20 партнерами, що потім вирішували, як виділяти мікрогранти за областями, кількістю та розміром. Вони адаптували вказівки, інструменти та шаблони процесу відповідно до контексту. З метою охопити якнайбільше партнерів, незважаючи на юридичні обмеження щодо роботи лише із зареєстрованими НУО, вони звернулися через кілька каналів, таких як вебсайти, соціальні мережі, вайбер, телеграм і особисті зустрічі, щоб залучити три різні типи груп: а) зареєстровані групи, б) незареєстровані групи, які мали зв'язки або працювали із зареєстрованими партнерами, в) незареєстровані групи, які планували зареєструватися. АГЗ виконав додаткову роботу та знайшов творчі рішення, щоб охопити всі групи, які вже допомагали населенню, незалежно від їхнього статусу реєстрації.

Відбіркова комісія з п'яти – семи осіб, яка включала представників місцевих допоміжних агентств, команди АГЗ, місцевих органів влади та фінансиста або бухгалтера, розглянула й оцінила пропозиції відповідно до попередньо узгоджених критеріїв, вирішуючи, кому надати кошти. Один партнер АГЗ зазначив, що прийняття рішень було "емоційно важким". Зрозуміло, що партнери АГЗ, які є членами громади, інколи відчувають себе занадто близькими до кризи чи людей, щоб залишатися під час цього неупередженими.

Деякі партнери АГЗ зауважили, що їхній досвід взаємодії з маргіналізованими групами через проекти прпг допоміг їм спілкуватися з новими групами, такими як ВПО. У міру того, як процес тривав і надавалося більше мікрогрантів, партнери АГЗ могли швидше працювати з групами. Обраних лідерів громади шукали й (або) залучали до спілкування з групами, щоб вони могли поділитися знаннями й досвідом із конкретної професії (наприклад, медицини чи бухгалтерії) заради блага всієї групи. Крім того, партнери АГЗ взаємодіють із новими групами або членами суспільства, такими як люди, які вживають наркотики, працювали з місцевим експертом або зверталися за порадою до колег АГЗ. Ця гнучкість і здатність налагоджувати зв'язки були цінними для процесу, особливо

"У мене була мрія надати гранти [групам людей] кілька років тому [з метою] збільшити їхні можливості – вони зросли в десять разів".

"Конвіктус Україна" (партнер мережі АГЗ)

з огляду на те, наскільки це був новий підхід для всіх учасників.

Одним із ключових елементів прпг є "перехресне запилення" між групами прпг й ширшою громадою. Це сприяє розвитку навчання та підзвітності серед наявних груп прпг, а також заохочує інші групи застосовувати цей підхід, коли вони бачать, як він діє. Під час утілення прпг в усьому світі громади часто повідомляють, що є свідками того, як групи розробляють і впроваджують власні ініціативи залежно від певних потреб або можливостей. З'являється інтерес серед інших осіб або груп у сусідній місцевості, які також починають розвивати власні ідеї. Партнери АГЗ спостерігали за цим і повідомляли, що нові групи, сформовані в той час, як наявні групи реалізовували свої ініціативи, зверталися до партнерів АГЗ й інших місцевих діячів зі своїми планами. Багато з цих груп зараз очікують оголошення наступного циклу мікрогрантів.

Як згадував співробітник АГЗ, коли думав про групу ВПО, що намагалася покращити умови для місцевої громади:

"[Це було] в межах нашого морального права, ми [мали] зробити щось для [їхньої] громади".

У невеликих містах, де вибір постачальників був обмежений, громадські групи та партнерське агентство знайшли обхідні шляхи, наприклад, уклали угоду з одним постачальником про закупівлю всього необхідного обладнання з різних джерел і про безкоштовну доставку.

"Ми не припиняли співпрацю з органами місцевої влади, [вони] знали про нашу роботу та просили доступ [до груп і громад] і запитували про їхні потреби".

Партнер АГЗ

Завдяки співпраці з багатьма місцевими діячами та постачальниками партнери АГЗ побудували позитивні відносини з місцевою владою, завдяки чому в деяких випадках влада фінансувала діяльність групи.

Громадські групи відіграли величезну роль у зв'язках із громадськістю, документуючи та показуючи свої успіхи й досягнення одна одній, ширшій громаді та у своїх мережах.

Нижче наведено невелику збірку прикладів, які, незважаючи на ранні етапи застосування цього підходу в Україні, уже демонструють цінність підтримки груп для самообілізації та реалізації власних цілісних ініціатив під час кризи, особливо такої нестабільної, як війна.

- Метою схваленої пропозиції було створення бомбосховища, і вже було визначено місце. Потенційне сховище /місце для нього було розбомблено та знищено протягом ночі; наступного ранку місцева організація "Благо" попросила дозволу змінити план. Натомість кошти було спрямовано на ремонт автомобілів, які постраждали від обстрілів.

З їх допомогою було евакуйовано близько 3000 осіб, у тому числі з обмеженими можливостями (Харків).

- Село, яке реалізувало ініціативу з ремонту водонапірної станції, пошкодженої обстрілами й бомбардуваннями, використало власні кошти для співфінансування мікрогранту. Усе село (понад 900 осіб) знову отримало доступ до води (Одеська область).

- У транзитній зоні для ВПО між партнером і місцевою громадою було укладено просту угоду, підписану представником цієї громади,

Навіть із коротких відеороликів, знятих громадськими групами, було зрозуміло, яку причетність і гордість відчують групи та їхні сусіди стосовно власних ініціатив.

Приклад роботи АГЗ підкреслює потребу в загальній гуманітарній структурі та принципах реагування, які б визнавали те, що вже відбувається на місцях, оскільки місцеві діячі та групи забезпечують швидку й актуальну передову лінію реагування. АГЗ продовжує розширювати свою роботу над прпг за межами початкової програми співпраці з Christian Aid, залучаючи кошти від інших жертводавців із метою застосування прпг в роботі з людьми, які мають ВІЛ/СНІД. Лідерство АГЗ в розширенні роботи над прпг демонструє їхню впевненість у цьому процесі та його підтримку.

За словами співробітника АГЗ, бачити, як група ВПО створює спільну пральню, якою зараз також користуються діти й місцеві мешканці, було:

"важко, але дуже радісно, а співпрацювати з мешканцями й [бачити] відданість ВПО – це те, що дає мені натхнення й радість".

Досвід і переваги прпг можна підсумувати такою цитатою партнера АГЗ:

"Мене здивувало, як люди об'єднуються у важкі часи та працюють заради спільної мети... усе було прозоро, [люди] могли вирішувати [свої] проблеми, знаходити рішення... [у нас склалося] дуже хороше враження про громаду та про нашу роботу... нас уразило те, як уся громада об'єдналася для демонтажу пошкоджених, закупівлі та встановлення [нових] вікон".

- Улітку місцеві фермери запланували будівництво теплиці для вирощування овочів, щоб забезпечити достатній запас свіжих продуктів напередодні довгої зими (Полтава).
- Група надала обладнання та приміщення для пральні, яка стала місцем зустрічей і об'єднала ВПО й місцевих жителів завдяки можливості спілкуватися та налагоджувати зв'язки (Запорізька область).
- Організація "Сподівання" встановила чат-бокс і програмне забезпечення, щоб з'ясувати потреби та створити списки покупок для ВПО, що дало змогу заощадити час і поспілкуватися з ВПО (Запорізька область).
- Громадська група надала приміщення для організації мистецької терапії для дітей і роздачі продуктів і гігієнічних наборів, сприяючи соціальній реабілітації (Вінниця).
- Громадська група забезпечила обладнання й організувала логопедичну терапію для дітей ВПО з аутизмом, забезпечуючи психосоціальне відновлення й адаптацію після травми чи стресу внаслідок війни (Львів).
- Організація "Конвіктус Україна" очистила колодязі з питною водою, щоб ними можна було користуватися, якщо під час наступних атак буде пошкоджено центральне водопостачання (Київ).

Отримані уроки та поточні труднощі

Нижче наведено деякі роздуми членів Christian Aid та партнерів про перші шість місяців упровадження ГМГ й прпг у 20 областях України з бюджетом у 881 133 фунти стерлінгів, наданим через 221 грант – 170 в Україні та 41 в Угорщині. Хоча співробітники всіх партнерів повідомили про подібні уроки, різниця між ГМГ й прпг очевидна, оскільки прпг передає повноваження та ресурси для прийняття рішень від місцевих діячів до потерпілих від війни людей зі значними трансформаційними результатами.

Отримані уроки

На рівні громади та групи

- Незважаючи на труднощі конфлікту, законодавство й обмеження в Україні, можна передати повноваження та ресурси групам осіб, які постраждали від конфлікту.
- Реагування в Україні показало, що ГМГ й прпг можуть бути ефективними в розпал конфлікту. Усі, хто зараз бере участь у цьому підході, повідомляють, що він був швидким, прозорим і підзвітним громадам. Основними перешкодами для розширення є сила волі та знання інших гуманітарних діячів, а також труднощі звітування про важливу роботу в рамках прпг через кластерну систему координації.
- Місцеві групи та групи самопомоги відчують сильну причетність до процесу, коли вони залучені до планування, виконання, підтримки та моніторингу. Вони пишаються ініціативами, які допомагають громаді, що покращує їхній психічний добробут і здатність долати травму, отриману внаслідок війни.
- Спостереження за тим, як групи розробляють і реалізують власні ініціативи на основі конкретних потреб або можливостей, викликає зацікавлення серед інших осіб чи груп у сусідній місцевості, і вони також починають розвивати власні ідеї, на які не виділялося б традиційне гуманітарне фінансування. Нові групи формуються в той час, коли наявні групи реалізують свої ініціативи.
- Багато здобувачів грантів пройшли складний період навчання, керуючи процесом подання пропозицій і самим грантом. Усіх їх підтримали партнерські організації, звівши паперову роботу до мінімуму. Однак ці групи вперше офіційно склали пропозиції, бюджети та звіти. Незважаючи на труднощі, це також була можливість перетворитися з одержувача допомоги на того, хто нею керує, а для деяких місцевих організацій – на грантодавця, який сприяє отриманню грантів прпг у своїй місцевості.

"Цей проєкт продемонстрував необхідність спонукати людей до більшої активності, залучати тих, хто став жертвами або [зазнав] утрат; такі люди знаходять внутрішню силу допомагати іншим – цей напрямок на глобальному рівні показує світло в кінці тунелю. [Це] дорожня карта, яка вказує, куди йти та куди можуть іти інші".

Марина Варбан, секретаріат АГЗ/Альянс

- Зрозуміло, що в перші шість місяців війни багато ініціатив, очолюваних громадськими групами, мали задовольнити основні потреби. Однак було кілька проєктів, таких як згаданий вище тепличний проєкт, де навіть у розпал кризи громади використовували цілісний підхід, демонструючи, що вони прагнуть зміцнити свою стійкість на майбутнє.

На рівні допоміжних агентств (УЕСД, ДУРЦ/НЕКС-EPER та мережі АГЗ)

- Найкращі результати від ГМГ й прпг щодо забезпечення потреб, задоволеності, причетності та ефективності спостерігалися, коли в наших партнерів уже були довгострокові відносини з парафіями, місцевими НУО або членами мережі, вбудованими в громади, де довіра й особисті відносини відіграють вирішальну роль для підзвітності та сприяння взаємодопомозі.
- Українське законодавство було проблемою, але українські (і угорські) організації, з якими співпрацювали партнери Christian Aid, знайшли обхідні шляхи. Це стало можливим завдяки актуальності, ефективності й адаптивності підходів ГМГ та прпг. Гнучкість фондів КНС, які приймали заявки, максимізувала вплив підходів прпг й ГМГ.
- Нормативно-правові акти України щодо надання грошової допомоги незареєстрованим групам обмежують перелік тих, хто може отримувати гранти. Однак, як засвідчує понад семирічний досвід роботи з прпг, ніщо не вказує на те, що цей підхід буде більш відкритим для шахрайства чи корупції, ніж інші способи допомоги.¹⁷ Дійсно, розпорошене використання невеликих грантів можна навіть розглядати як зниження ризиків на відміну від інших підходів, які покладаються на великі централізовані закупівлі.
- АГЗ швидко перейняв підхід прпг, оскільки він відповідав його прагненням і способам роботи. Оскільки члени альянсу вже працювали на місцях, цей підхід дав їм змогу використовувати всі наявні ресурси та знання громад.
- Місцеві організації й мережа АГЗ зміцнили відносини з місцевою владою та здобули більшу довіру, демонструючи лідерство й пропонуючи рішення. Репутація й профіль менших НУО (партнерів мережі АГЗ) покращилися на територіях, де вони діють, а також в очах місцевих колег і місцевої адміністрації. Як зазначив один із членів персоналу, "ставлення державної адміністрації змінилося, [і вона] дивилася на нас широко розплющеними очима". Їх авторитет як "грантодавців" зріс серед місцевих зацікавлених сторін.
- Взаємодіючи з місцевим населенням іншим способом (тобто отримуючи пропозиції щодо вирішення конкретних потреб і

недоліків), ці організації краще розуміють потреби людей і їхні можливості реагувати, про які не було відомо раніше.

- Цей процес був уроком смирення. Партнери з великим досвідом традиційної гуманітарної допомоги мали навчитися йти проти власного інстинкту, делегувати повноваження та довіритися громадам. Міжнародним НУО довелося визнати власні обмеження та потенціал місцевих діячів і поставити під сумнів актуальність деяких своїх припущень, вимог і стандартних операційних процедур.

Труднощі

- Партнери все ще посилаються на "потреби" та визначають пріоритетність пропозицій, які стосуються нагальних питань, замість розгляду потенціалу, ресурсів, зв'язків і навіть наявних можливостей груп. У наступних циклах фінансування партнери зможуть вийти за рамки нагальних потреб, однак це залежатиме від еволюційного характеру кризи.
- АГЗ виявив, що після їхнього втручання було важко визначити пріоритетність зустрічей із громадськими групами для навчання на досвіді, де можна було зафіксувати (а потім поширити) дані про те, що спрацювало, а що ні, і заохотити громади до обмірковування. На наступному етапі програми це матиме пріоритет.
- Хоча деякі групи спонтанно співпрацювали, наразі було мало можливостей ефективно об'єднати громадські групи та допомогти їм спільно докладати зусиль до втілення більш амбітних планів, що становлять взаємний інтерес (мова йде про об'єднання ідей, застосування знань, ресурси в натуральній формі, кошти тощо).
- Основна мета прпг – допомогти громадським групам розвинутися від початкових зусиль для вирішення нагальних потреб до створення довгострокової стійкості та, де це можливо, до усунення першопричин. Незважаючи на величезні труднощі, не слід забувати про цю довгострокову мету.
- Про ГМГ можна звітувати через гуманітарну грошову архітектуру, але мікрогранти прпг дуже часто не вписуються в рамки "сектора", що ускладнює звітування та, можливо, спричиняє подвійний підрахунок наданих коштів. Унаслідок цього місцеві діячі виключаються з офіційної гуманітарної системи, оскільки їхню роботу з грошами нелегко відобразити в секторних звітах.

-

Висновки та рекомендації

Незважаючи на багаторічні спроби реформувати гуманітарну допомогу, тобто більше локалізувати її та віддати в руки громад, гуманітарна система продовжує виключати й пригнічувати місцеву гуманітарну діяльність. Неймовірний сплеск волонтерської підтримки та солідарності в Україні був підірваний і пригнічений гуманітарною структурою. Місцеві зусилля залишилися без фінансування, місцевий вплив не враховувався через труднощі взаємодії з кластерною системою, а місцеві знання про можливості й потреби були недооцінені.

У цій публікації показано, що підходи програми реагування потерпілих і громади та гнучких малих грантів можна швидко втілювати як доповнення до традиційних підходів гуманітарної допомоги, щоб повернути повноваження й підзвітність у руки громад і задовольнити індивідуальні потреби. Перехід до цих підходів добре вписується в операційні спроможності організацій, які вже втілюють масштабні програми з надання грошової допомоги. Потрібна зміна мислення, щоб сприяти застосуванню гнучкого підходу з урахуванням потреб громади. Кожен із цих трансформаційних підходів має свої плюси й мінуси залежно від контексту й організаційного потенціалу допоміжних агентств і громад, у яких вони працюють, як описано у випадках і отриманих уроках вище.

Україна не єдина. Хоча це один із прикладів, підхід прпг працював під час багатьох різних раптово виниклих або довготривалих криз. Christian Aid наразі впроваджує прпг у Східній Африці, де криза виникла внаслідок посухи, у Лівані та на Гаїті після землетрусу. Ця програма добре працює скрізь, де характер кризи вимагає реагування за принципом "потрійного зв'язку" для задоволення гуманітарних потреб і одночасно розгляду поточних причин, таких як бідність, нерівність і кліматична криза. Але прпг й ГМГ не є універсальним проектом; вони можуть і повинні розглядатися в контексті й адаптуватися до будь-якої ситуації, у якій громади реагують на кризу або посилюють стійкість.

Нижче наведено рекомендації для організацій, які діють на місцях і надають пожертви та хочуть інтегрувати у свої програми трансформаційні підходи з урахуванням потреб громади.

- 1. Жертводавці й посередники мають виконувати зобов'язання відповідно до умов Значущої угоди та збільшувати масштаб прямого фінансування місцевих діячів, включно з механізмами та стимулами для підтримки прпг, щоб залучити якомога більше людей на місці.** Місцеві діячі вже вкорінені у своїх громадах і найкраще підходять для швидкого й ефективного реагування.
- 2. Сектор, який включає жертводавців, міжнародні та національні НУО, має подолати інстинкт підтримання жорсткого контролю над роботою місцевих організацій і груп.** Їм потрібно делегувати повноваження та допустити більше гнучкості й непередбачуваності. Потрібна зміна мислення, щоб довіряти людям гроші та допомагати їм розвивати свої ідеї, якщо вони потребують настанов.
- 3. Жертводавці – як установи, що надають пожертви, так і НУО, що надають гранти – мають перенести центр відповідальності на людей, які впроваджують програми реагування, а також мінімізувати вимоги та скасувати перевірки на найнижчому рівні, щоб підвищити інклюзивність і ефективність реагування на кризи.** Поточні структури вимог і перевірок фрагментовані та структуровані навколо жертводавця як центру підзвітності, оскільки він вкладає гроші. Більш орієнтована на людей система реагування передбачає застосування структури вимог і підзвітності, за якої потерпіле населення сьогодні відчує вплив нецільового використання коштів більше, ніж аудитори через кілька років. Потрібні реформи, але відтепер ГМГ й прпг можуть стати мостом між фінансуванням від установ і громадськими групами, які виконують важку роботу у сфері гуманітарної допомоги.
- 4. Структуру надання гуманітарної допомоги потрібно реформувати так, щоб зосередитися на програмах реагування громади, які не вписуються чітко в рамки секторів.** Територіальна координація сприяє залученню місцевих діячів і надає їм право голосу та повноваження приймати рішення. Однак важливим є те, як місцеві діячі взаємодіють із громадою, а такі практики, як ГМГ та прпг, дають змогу покращити лідерство, підзвітність і розширити можливості людей під час кризи. Свобода дій відіграє ключову роль у подібних процесах. Ці громадські ініціативи стосуються багатьох секторів і не вписуються в їх рамки. Щоб не пропустити або не підірвати спонтанні місцеві зусилля з реагування, важливо визнати їх існування, створити інклюзивний простір для участі та відобразити роботу у звітах.

Кінцеві примітки

¹ *Enabling the local response: Emerging humanitarian priorities in Ukraine, March–May 2022*, Abby Stoddard, Paul Harvey, Nigel Timmins, Varvara Pakhomenko, Meriah-Jo Breckenridge and Monica Czwarno, Humanitarian Outcomes. www.humanitarianoutcomes.org/Ukraine_review_June_2022

² The informal volunteer groups leading Ukraine's aid effort; Koshiw, Isabelle, *The Guardian*. www.theguardian.com/world/2022/jul/01/the-informal-volunteer-groups-leading-ukraines-aid-effort

³ Служба фінансового моніторингу ООН показує, що 64,7% допомоги надходить до агентств ООН, 26,4% – до міжнародних НУО, 7,4% – до Червоного Хреста, 1,2% – до уряду України та 0,2% – до місцевих організацій громадянського суспільства (ОГС) або національних НУО. Служба фінансового моніторингу ООН, травень 2022 р., цитата з доповіді *Роль НДО в Україні: Emergency response inside Ukraine*, CaLP Network, 2022, р.5. www.calpnetwork.org/wp-content/uploads/2023/01/Role-of-Civil-Society-Organisations-in-Ukraine-Thematic-Paper.pdf

⁴ *Localizing the International Humanitarian Response in Ukraine*, Nicholas Noe, Refugees International, 2022. www.refugeesinternational.org/reports/2022/9/8/localizing-the-international-humanitarian-response-in-ukraine

⁵ *Multipurpose Cash Guidance on Transfer Value: Regular and rapid response*, Ukraine Cash Working Group, 2022. <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-cash-working-group-multipurpose-cash-guidance-transfer-value-regular-and>

⁶ *Сприйняття допомоги в Україні: кількісні висновки, цикл 1*, Ground Truth Solutions, 2022 р., с. 4. https://static1.squarespace.com/static/62e895bdf6085938506cc492/t/63c6d34af8020b6d3afd3afdaa34/1673974603638/Ukraine+Bulletin+round+1_final.pdf

⁷ *Let communities do their work: The role of mutual aid and self-help groups in the Covid-19 pandemic response*, Nils Carstensen, Mandeep Mudhar and Freja Schurmann Munksgaard, Local2Global Protection, 2019. <https://usercontent.one/wp/www.local2global.info/wp-content/uploads/DISA-45-S146.pdf>

⁸ *Beyond local and international: humanitarianism at the margins*, L Fast, ODI, 2019. https://cdn.odi.org/media/documents/Beyond_local_and_international_humanitarian_action_at_the_margins.pdf *Пропозиція комплексної програми, квітень 2017 р. – березень 2019 р. From the ground up: understanding local response in crises*, HPG – Humanitarian Policy Group, ODI, 2017; *Local to Global Protection in Myanmar (Burma), Sudan, South Sudan and Zimbabwe*, Ashley South and Simon Harragin, ODI, 2012. <https://usercontent.one/wp/www.local2global.info/wp-content/uploads/networkpaper072.pdf>

Valuing local resources in humanitarian crises, Barnaby Willitts-King, John Bryant and Alexandra Spencer, ODI, 2019. <https://cdn.odi.org/media/documents/12968.pdf>

⁹ *Inclusive Coordination: Building an Area-Based Humanitarian Coordination Model*, Jeremy Konyndyk, Patrick Saez and Rose Worden, Center for Global Development. <https://reliefweb.int/report/world/inclusive-coordination-building-area-based-humanitarian-coordination-model>

¹⁰ *Survivor- and Community-Led Crisis Response: Practical experience and learning*. Justin Corbett, Nils Carstensen and Simone Di Vicenz. https://usercontent.one/wp/www.local2global.info/wp-content/uploads/HPN_SCLR-Network-Paper_WEB.pdf

¹¹ *Resilience Framework*, Christian Aid. www.christianaid.org.uk/resources/our-work/resilience-framework

¹² *Survivor- and community-led crisis response: Practical experience and learning*. Justin Corbett, Nils Carstensen and Simone Di Vicenz. Humanitarian Practice Network, Humanitarian Policy Group, ODI. https://usercontent.one/wp/www.local2global.info/wp-content/uploads/HPN_SCLR-Network-Paper_WEB.pdf

'Survivor-led response: Local recommendations to operationalise building back better' in *International Journal of Disaster Risk Reduction*, Rebecca Murphy, Mark Pelling, Helen Adams, Simone Di Vicenz, Emma Vismanac.

www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2212420918304709

¹³ Організація "Від локального до глобального захисту" працює над зміною гуманітарної системи, сприяючи її суттєвій локалізації за допомогою документування та просування місцевих перспектив і способів реагування на великі гуманітарні кризи. ЛГЗ було засновано у 2009 році з метою дослідження способів реагування громад на кризові ситуації.

www.local2global.info/about/

¹⁴ *Learning Brief: Gaza community led action in practice*, Mai Jarar with Ahmed Sourani and Shahnaz Jubran, Local 2 Global Protection. https://usercontent.one/wp/www.local2global.info/wp-content/uploads/L2GP_Gaza_LearningBrief_2020.pdf

¹⁵ *Sclr Learning Analysis – Haiti: A review of the survivor and community led response approach*, Christian Aid. <https://usercontent.one/wp/www.local2global.info/wp-content/uploads/SCLR-Learning-Analysis-Haiti-V2.pdf>

¹⁶ *Evaluation of sclr in Nahr al-Bared Palestinian Refugee Camp*. Local 2 Global Protection, Christian Aid, Association Najdeh. https://usercontent.one/wp/www.local2global.info/wp-content/uploads/L2GP_2023_Evaluation-of-Nahr-al-Bared.pdf

¹⁷ Нижче наведено приклади того, чому грошова допомога не є більш уразливою до шахрайства, ніж інші способи. *Doing*

Cash Differently: How cash transfers can transform humanitarian aid. Report of the High Level Panel on Humanitarian Cash Transfers, ODI, 2015.

www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/9828.pdf; *Corruption prevention strategies in cash transfer schemes*, M Chêne, U4 Anti-Corruption Resource Centre, CMI, Bergen, Norway, 2010.

www.u4.no/publications/corruption-prevention-strategies-in-cash-transfer-schemes; *Conflict-sensitive cash transfers: unintended negative consequences*, I Idris, K4D Helpdesk Report 200, Institute of Development Studies, 2017.

www.gov.uk/research-for-development-outputs/conflict-sensitive-cash-transfers-unintended-negative-consequences#citation